

Kendi kaderini tayin hakkının 3 boyutu vardır.

- 1) Ekonomik boyut: Halkların kendi doğal zenginliklerinden yararlanabilmesi
- 2) Sosyal boyut: Halklar içinde yaşayacağı sosyal sistemi özgürce seçer, deneyimler.
- 3) Kültürel boyut: Kültürüne göre yaşam, koruma, geliştirme kusatlarına aktarma ve kuruluşların olması.

2. Doktrinde yazarlar co ve b m Genel Kurulu da bu hakkı jus cogens (üstün hukuk normu) diye belirtir
2. Uluslararası Adalet Divanı da erga omnes (üzzerinde herkesin olanmaya vardığı norm) olarak niteler

Dissal self-determination: Ayrılma hakkı. Ancak sömürge halde, 2. dünya savaşı sonrası işgalci altında yaşayan halklar ve federasyon halkları. Ülke bütünlüğü, devletlerin egemenlik hakkı, iç işlerine müdahale yasası ve sınırların değişmezliğiyle sınırlıdır

İç self-determination: Halkın siyasi iletiden kullanımına etkin katılımı temelinde anlamlandırılır.

2. Azınlık hakları "kımlık hakkı" bağlamında sekillenir.

GRUP Hakları: Genellikle etnik, dinsel, dilsel azınlık gruplarının hakları. Ancak grubun varlığını ve farklı kımliğini korumaktır.

Kymlicka; Grupların taleplerini iki kısma ayırır.

- 1) Grubun kendi üyeleri karşında talep ettiği haklar. (iç kısıtlamalar)
- 2) Grubun toplum karşısındaki hak ve talepleri (dış koruma)

* Kolektif kımlik için 3 koruma-öğütür.

- 1) özel temsil kararları
 - 2) Özyönetim hakları
 - 3) Çoketniklilik hakları
- } Bu haklar toplumun kurveti karşısında azınlığı korur.
Liberal özgürlük ve eşitlik idealleriyle de tutarlıdır

Tok'a göre; Azatlıkları korumak klasik sivil ve Siyasal hakların tanınmasıyla her zaman mümkün değil. Bazen özel düzenlemeler de lazım. Bunlar;

- 1) Muafiyet hakları ; örneğin dini yasa
- 2) İtibak ettirici tanınma hakları; göçmen, etnik köken
- 3) Statü hakları ; özyönetim aracıdır. 2'ye ayrılır = tam ayrılık ve oyrılığa varmayan özyönetim talebidir. Siyasal özerklik, hukuki ve siyasi güç gibi.

İnsan Haklarının İç Hukukta Konumu

- Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerden, AİHS kapsamındaki hakların tümü gücü tarafından ihlaliyle **Anayasa Mahkemesi'ne** zarar gören kişi tarafından bireysel başvuru yapılabilir
- Önce yargı yolları tüketilmeli - İdari ve yargısal.
- Başvuru süresi; yolların tüketildiğinden itibaren 30 gün.
- Kural olarak dosya uzanından görülür.

Kısmi Denetçiliği Kurumu (ombudsman) idarenin işleyişine ilgili etiketler. TBMM Başkanlığına bağlı bir yapıdır. İdari başvuru yolları tüketilmiş olmalı. Başvuru süresi 6 ay. Sonuç da 6 ay içinde.

Türkiye İnsan Hakları ve Esitlik Kurumu Ayrımcılığın önlenmesi, izlenmesi ve kötü muameleyle mücadele ve önleme mekanizmasıdır. Üyeleri CB seçer. Adalet Bakanlığıyla ilişkilidir. 11 üyeli.

(Uluslararası Ceza Mahkemesi; insanlığa karşı işlenen suçları yargılar mesela soykırım, savaş suçları)

Sokrates; temel değeri "polis (kent devleti) Polis'in yaptıkları haksız da olsa ona uyulmalı. Birey savunmalı"

Platon; insanlar farklı yeteneklerde doğar der ve insanı 3 sınıfa ayırır: Çalınanlar, savaşanlar ve yöneticiler. Demokraside kimsenin yönetme yeteneği taşıyanlar tabii ki dırmlı. Adil olan = devlet çıkarı.

Aristo; Platon gibi devlete öncelik tanır. Toplumda eşitsiz düzen adildir, kölelik kurumuna karşı çıkmaz.

Stoicizm; Doğal hukuk anlayışı sistemleştirirler. Devlet konuları üzerinde arrenscl bir konun vardır. O konun da insanların birbirlerini savunmasını emreder. Bütün insanlar kardeş ve eşit. Buna göre yükses ahlaki ideal dünya devleti ve dünya yurttaşlığı ✓

Orta Çağda İnsan Hakları Düşüncesi: Orta çağda devleti sınırlayan ve bireyi güçlü kılan 2 gelişme;

1- Hristiyanlık 2- Feodalizm

Hristiyanlık sivil ve dinsel otoriteyi birbirinden ayırır. İnsan kılığına değer kazandırmıştır.

Feodalizm merkezi otoriteyi parçalayan ve yerel otoritelerin hakim olduğu örgütlenmeyi ifade eder. Kimse tam egemen değil, herkes birbirine sözleriyle bağlı. Yöneticiler hizmet ve sadakata borçlu, yöneticiler de can ve mal güvenciklerini korumakla yükümlü.

St. Thomas Aquinas: Orta Çağın Aristosu denir. Her yönetimin mesruluk ilaütine ihtiyacı vardır =

- 1) Yönetimin adalete uygun olarak ele geçirilmesi
- 2) İhtikadın toplumsal çıkarlara uygun kullanılması.

2 Bu iki ilaüte aykırı davranışla halkın direnme hakkı doğar. Tek yol direniş. Ama aktif değil pasif 2 Köleliği savunur ve kilise otoritesini üstün kılar.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İnsan haklarının uluslararası alanda korunmaya yönelik denetim metni'ndir. Diğerleri ile sözleşme değildir. Devleti mahkeme haline getirir. Avrupa Konseyi tarafından hazırlanmıştır 1950

- Sözleşmenin sağladığı güvence ikincildir (asıl olan 1. hukuk)
- Yararlanırlar sadece birey değil, hükümet dışı kuruluş veya kişi grupları. Sivil toplum örgütü, dernek, vakıf, siyasi parti, sendika gibi devlet örgütü dışındaki tüzel kişiler

* Sözleşmenin getirdiği kısıtlamalar 3 tane ;

- 1) Temel haklar ulusal güvenlik, ekonomik çıkarlar, kamu sağlığı, düzeni, genel ahlak ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması ve suçluların denetlenmesi gibi nedenlerle kısıtlanabilir.
- 2) Olgunlukta durumlarda devletler yükümlülüklerinin bir kısmını askıya alabilir.
- 3) Özgürlükleri yok etme özgürlüğü yasaklanmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Strasbourg

- AİHM resen harekete geçmez, başvuru yoluyla iner
- Davamlı girer yapar
- Traf devlet sayısı kadar yargıstan oluşur. 47. Sadece bir defalığa 9 yıllığa seçilir.

Yapısı ;

Genel Kurul: Sadece idari girer, mahkeme başkanını seçer.

Komite ler: 3 yargıstan oluşur. Kabul edilemezlik ve bağıştan dönüşümler kararları verir, oybirliği esastır.

Daireler: 7 asil 3 yedek yargıstan oluşur. Başvurunun kabul edilebilirlik esası hakkında karar verir. mahkemenin genel yetkili karar organıdır.

Büyük Daire: 17 yargıstan oluşur. Dairenin kararları zorlayıcı davalarda ve daire kararlarına yapılan itirazlara bakar. Temyiz gibi. Kararı kesindir.

Başvurular Komitesi: Yürütme ve denetim organıdır. mahkeme kararlarına (14) uyulur uyulmadığı denetimi ✓

İnsan Haklarının Hukukî Gelişim Süreci

Felsefî alanda tartışılan konu olmaktan çıkan insan hakları, ulusal ve uluslararası hukuk belgelerinde tanınmaya başlamıştır. İlk önemli yansıma;

1215 Magna Carta Libertatum Siyasî iktidarı sınırlandırır. Halkın onayı olmadan kral vergi toplayamaz, mahkemeler halka açık olmalı, haksız yere kimse tutuklanmayacak ve sergilen edilmeyecektir. Soğuklardan duşan bir kutsal krallı denetliyon.

1688 İngiliz Haklar Bildirisi İlk önemli hukukî gelişme. Haklar bildirisi ve Locke'un doğal haklar teorisi, Batıda anayasal düzenin kurumsallaşmasında büyük oranda tesir etti.

1776 Virginia Haklar Bildirgesi Amerika'da temsilciler meclisi Locke'un doğal haklar anlayışına dayanan bu belgeyi kabul etti. Yaşam ve mülkiyet hakkı, devletin hak ve özgürlükleri güvence altına alması. Bu bildiriden sonra 1) Amerikan devleti Thomas Jefferson tarafından kaleme alınan **Amerikan Bağımsızlık Bildirisi'**ni kabul etti. Yaşama hakkı ulusal ve uluslararası hukuktan bağımsızdır diyor. Önem veriyor.

1791 ABD'de anayasaya yapılan bir ekle temel haklar listesi anayasallaştırıldı. Güvenceye alındı ✓

1789 Fransız İnsan ve Vatanlıklar Hakları Bildirisi Sadece doğal haklar değil siyasî haklar da var. Hem insan hem vatandaş. Bu bildirinin etkisiyle 70 kadar anayasa ilan edildi. Evrensel insan hakları anlayışının yerleşmesini de sağladı. Anayasa -yapılarına girdi.

"başkalarının haklarını ihlal etmemek şartıyla istediğini yapmakta özgür olma" şeklinde bir özgürlük tanımını getiriyor. Doğal hukuktan kaynaklanan haklar

İnsan Haklarında İktisadi Ayrım → Sivil ve siyasi haklar
Devlet sınırlandırmak yeterli değil ekonomik ve sosyal haklar
pozitif hake de gerek.

Sivil ve Siyasi Haklar İktidarların, üzerinde
tasarrufta bulunabilecekleri haklara (doğal haklar)
Sahip olma düzenlerini burjuva sınıfı temsil
ediyordu. Özetle sınırları savunuyorlardı;

- ✓ Bütün insanlar eşit ve ertabun doğal hakla sahiptirler
 - ✓ İnsanlar devleti ve sosyal kurumları bu haklarla kurmuş
 - ✓ Devlet sınırsız ve mutlak değildir. İnsanlara hizmet eder
 - ✓ İnsanlar üzerinde tahakküm kurmuş bu hükümetler
ehlileştirilmelidir.
 - ✓ Bütün insanlar adil yargılanma hakkına sahiptirler.
- Sivil ve siyasi hakların izleni, insanın devlete karşı
Sahip olduğu bir özgürlük alanını belirlemesi ve
devletin bu alana müdahale etmemesini engellemek

Ekonomik ve Sosyal Haklar 19. yy'da siyasi
mücadeleyi sekillendiren 2 önemli faktör vardı;

- 1) Aristokratlarla muhalefet eden burjuvaların iktidar
olduktan sonra sahip oldukları ertabun hakları,
sosyo-politik değeri engellemek için kullanmaya
başlamalı
- 2) Sanayi devriminin doğurduğu sonuçlar. Burjuva
işçi sınıfı doğdu. Yaşam koşullarını düzeltmek
isteyen işçi sınıfı, ekonomik ve sosyal taleplerle
burjuvaların karşısına çıkıyordu. Bazı hizmetler
devlet tarafından sağlanır veya talep etme hakkının
bulundugunu kabul eder. Birayn bu hakları
kullanabilmesi için devletin yeterli mali kaynaklara
sahip olması ve somut tedbirler olması da gerekir

Padovalı Marsilius 1324 Barışın koruyucusu adlı eseri. Bir yönetimin "iyi" veya "hastalıklı" olduğunu belirleyecek iki kıstas olduğunu söyler.

1) Yönetimin, yönetilenlerin rızasına dayanıp dayanmadığı,

2) Yönetimin ortak çıkarlar için dusturulan yasağa uygun davranıp davranmadığı. Ona göre halkın rızasını garantileyen yönetimin 3 özelliği olmalı.

1) Yasama yetkisinin halkta toplanması.

2) Yürütmenin yasama tarafından tayin edilmesi.

3) Yasamanın yürütmeyi kontrol ederek onu cezalandırabilmesi veya görevden uzaklaştırabilmesi.

2. Kilise otoritesini eleştirir. (Aquinas'tan farkı)

Yeni Çağda İnsan Hakları Düşüncesi

Modern anlamda insan hakları düşüncesine en büyük katkı;

John Locke; İnsanların doğadan hak sahibi oldukları, özgür ve eşit yaşadıkları bir doğa durumu tasvirini yapar. İnsanların, kaos ortamından kurtulması, değerleri ve hakları koruyacak ve temin edecek sivil yapıyı teşkil etmek üzere bir toplumsal sözleşme yapmayı savunur. Böylece doğal toplumdaki sivil topluma geçilir. Kişinin suçlarını sorgulama ve cezalandırma hakkı topluma devredilir. Toplum yapar, yasaları uygulayacak iktidarı belirler, iktidar da insanlar arasındaki anlaşmazlıkları çözer.

İktidar yapmak zorunda olduklarının dışına çıkarsa meşruiyetini kaybeder ve halkın da iktidara uyma zorunluluğu ortadan kalkar. İnsanların zincirlenmeyi önleme hakkı vardır. Devletin amacı, kapsamını, sınırlarını insan hakları belirler. Locke'un görüşleri zamanla uygulamaya aktarıldı →

§

Cranston: Sivil ve siyasî haklara insan hakkı derken ekonomik ve sosyal haklar için hak değil bir "ideal" olduğunu belirtir. Hak saygı gösterilmesi ve haksızlara karşı getirilmesi gereken bir şeydir.

İdeal ise varılmak istenen hedeftir ve derhal gerçekleştirilmesi. İdeal niteliğindeki sosyal ve ekonomik taleplerin, insan hakları alanına dahil edilmesini gerektirdiğini belirtir. Cranston

- 1) İdeal seviyeye indirgenirse insan haklarının alanı belirsizleşir.
- 2) İktidarların sivil ve siyasî haklara uyuma zorunluluğu ortadan kaldırabilir.
- 3) Bunu pozitif haklara dönüştürmek zor hatta bazı ülkeler için imkansız.

Danmely: İnsan arzu korramından hareketle, ekonomik ve sosyal taleplerin de insan hakkı olduğunu savunur. Sivil ve siyasî hakların daha önemli olduğunu kabul etmez. Bu hakları temin etmek zor olsa da bu hakların koruması ve ahlaki önemini ortadan kaldırmaz.

Kolektif Haklar 2. dünya savaşından sonra gelişmiştir. İnsan hakkının öznesi sadece insan değil, toplum ve toplumsal gruplar da insan haklarına sahip olabilir. Etnik, kültürel, dinsel vs özelliklerinin kolektif özelliklerinin korunması ve geliştirilmesi için başvurulan haklar. Kolektif ya da toplum için yarar elde etme adına. İnsan hakları doktrininde kolektif haklara ilişkin 2 temel görüş;

- 1) Klasik liberal görüş: İnsan hakları insana aittir. İnsanın oluşturduğu grup ve toplulukların ahlaki statüsü olmadığı için bunların hakları da olmaz. İnsandan bağımsız değil.
- 2) Kolektivistler: Kolektif haklar bireyin haklarına eşittir. Hatta bireyin haklarından önce gelir.

Bugün insan haklarının 3 düzeyde bulunmasından bahsedilir;

1) ulusal düzey Her devlet insan hak ve özgürlüklerini tanımalı ve korumalı. Devletler hukuki yapılarını insan hakları anlayışı üzerinde inşa etmeli

2) Bölgesel düzey İnsan haklarını kapsayan sözleşmeler, gözetilme mekanizmalarıyla, sözleşmeye taraf olan devletlerin insan haklarını tanıması ve korumasında etkin rol oynar.

3) Evrensel düzey Bir ve hazırlandığı İnsan Hakları Bildirgesi, 1948 İnsan hakları evrensel bildirgesi insan haklarının temel kaynaklarından biridir. Bir ölçüde niteliği taşımadığından bağlayıcı değil ama önemli. Hükümleri çok gösterici nitelikte. Esas kaynağı olmuştur.

İnsan Haklarının Evrenselliği En önemli niteliğidir.

3 önemli argümana dayanarak savunulabilir;

1) İnsan haklarının ahlaki evrenselliği: Tüm insanlar insan haklarına sahiptir. Diğer tüm kişi ve kuruluşlara karşı ileri sürülebilir. Bu haklar diğer tüm ahlaki, siyasi, hukuki taleplere oranla önceliklidir.

2) İnsan haklarının uluslararası normatif evrenselliği: Bu ortak düzen anlayışı önemlidir.

3) Evrensel insan haklarının, insan onurunu korumak için özellikle uygun bir mekanizma ileleri görmesi. İnsan hakları geleneklerin, kültürlerin ve devletlerin insafına terk edilmemelidir. İnsan hakları insan onurunu korumasına yönelik taleplerin ortak odur.

Gagdas İngiliz filozof Isaiah Berlin Her toplum kendi içinde farklı tercih ve normları geliştirebileceğinden toplumda değerlerin çatışması olagandır. Salt akıl ile tek doğruya yönelmek yerine liberal bir ağırlıklılık geliştirmiştir. (7)

- Yorum hakkı özellikle hükümlü ve tutuklular ile gözaltında bulunan kişiler bakımından özel bir koruma gerektirir. Çünkü devletin denetimi ve gözetimi altındadırlar ve hassas konumdadırlar.
- Tüm gerekli tedbirleri almalıdır.

Etkin Soruşturmanın Anlamı

- Resmi bir soruşturmanın yapılması
- Olaylara ilişkin kişilerden bağımsız, farklı kişilerce soruşturmanın yürütülmesi
- Soruşturmanın ivedilikle yapılması makul süratle sürdürülmesi, delillerin titizlikle toplanması.
- Soruşturmanın kamu denetimine açık olması

Devletin Negatif Yükümlülüğü

Devletin haklı bir neden olmadan kimseyi öldürememesidir. Devletin bu açıdan sorumlu tutulabilmesi için yazma hakkının kasten veya ağır kusurla kamu görevlileri tarafından ihlal edilmesi gerekir. Türkiye'nin sorunu, orantısız güç kullanımı kolluk kuvvetlerinin

Zor kullanma: Sanki durduğunda silah kullanma yetkisi,

Aitlik itidatlarına göre kuvvet kullanma: Gerekli ölçüde akmamalı, zorunluluk olmalı, fiile orantılı olmalı.

- Silah ancak kamu düzenini sağlamak için kullanılır
- Silah son çaredir. - Tehlikenin ağırlığıyla orantılı olmalı,
- Kişiye en az zararı vermeli - önce uyarı yapılmalı
- Anca ulaşıldığında silah kullanmaya son verilmelidir.
- Operasyonun olabildiğince ölümden kaçınılabilir şekilde planlanıp uygulanması
- merzua'nın gerekli düzenlemeleri içermesi.
- Operasyonun düzenlenmesinde bir hata varsa ve insanlar bundan zarar görmüşse, devlet bundan sorumlu tutulur

İnsan Haklarının Nitelikleri

- 1) İnsan hakları en üstün ahlaki talepleri ifade eder.
- 2) İnsan hakları doğustandır, tadum dınesıdır.
- 3) İnsan hakları mutlaktır.
- 4) İnsan hakları vazgeçilmez ve devredilemez. İnsanlar gönüllü olarak bile vazgeçemez, bu hakları ortadan kaldıramaz.
- 5) İnsan hakları devlete karşıdır. Hedef devlet baskısından korunmaktır. Devlete karşı ben'sürülür. Devletin insan haklarına ilişkin 4 öncelikli görevi bulunur.

1- Tanıma 2- Korunma 3- Koruma 4- ^{Tamam} Tediye

Eski Çağda İnsan Hakları Değişmesi

Eski Yunan'da insan sorunu ve taleplerine uzun süre kayıtsız kalınmış, genelde doğa ile ilgilenilmiş. Ama ms. 5. yy. Atina'da Sofist akımı ortaya çıkmıştır.

Sofizizm; İnsanın dışında ve dışarında gerçek, doğru ve iyi yoktur, tüm değerler insana bağlıdır. Sofist motto: *Metron antropos panton* = İnsan her şeyin ölçüsüdür. Devlet insanlar tarafından kurulduğundan, devletin amacı da insan yararlarıdır diğerleri. Bilgi öğretilen Aristokratik düşünce temelini saldırmışlar ve demokratik düşüncenin kapısını açmışlardır. Sofistler;

Protagoras; devlet bilginin belli bir sınıfta değil, tüm vatandaşlarda olması gerektiğini savunur.

Antiphon; Aristokrat-avam ayrımına karşı çıkmış. Eşitlik.

Alkidamos; Efendi-köle ayrımını reddeder. "Tanrı her bese eşitlik vermiştir, doğa kimseyi köle yapmamıştır."

2. Sofistler; insanların amaçları, ruh devlet çıkarları ve insanlar eşit değillerdir. Sofistlerin sarstığı devlet otoritesini yeniden tesis etmeyi amaçlayan düşüncüler de = Sokrates, Platon, Aristo. (3)

Peter Jones ; kolektif hakları bir bütün olarak düşünmek yerine iki tür kolektif hak ayrımını savunur.

1) Grubun ortak çıkarını koruyan haklardır. Gruba mensup olan bireyler dışında ve üstünde bir varlık atfedilmez. İnsan hakları anlayışıyla da çalışmaz.

2) Öznesi doğrudan grup, grubun kimliği olan ve grup haklarından türetilmeyen haklardır. Grup, kendi üyelerine karşı ve onlardan üstündür. İnsan hakları dışı

* Bunlar diğerkisi açısından bir çizgi de bireysel ve kolektif haklar arasında çalıştığı olduğu görülmeye katılmaz. Hatta kolektif haklar, bireysel hakların gereği gibi tanınması ve uygulanabilmesi için uygun zemin yaratır. mesela dil grupları, eğitim, aradıl.

Kendi kaderini tayin hakkı Etnik kimliklerin yükselmesi ve kolektif taleplerin artmasıyla bu da insan hakları içinde düşünmeye başlanmıştır.

Cindy Holder ; Bir grubun hareketin ortak yönlerine hakim olacak şartlar hakkında birliktelik ve kendileri için karar alma hakkıdır ve şarttır der.

2 KİTH'nin uluslararası hukuka konu olması Bm Sarti ile başlar. Hak değil ilke olarak düzenler. Bu hakta dönüştüren ilk metin 1960 Sömürge ülkeler ve halklarının bağımsızlıklarının Gönüllü Alınması iliztin bildirgesidir. Self-determinasyon hakkını sömürge halkları ile sınırlı tutar. Bu sınırı aşp evrensel hak olmasını sağlayın ise 1966 Bm İki Sözleşmelerdir. İnsan haklarıyla bağlantılı olur.

1970 Bm Genel Kurulunun kabul ettiği, Devletler arası Dostça İlişkiler ve İşbirliğiyle İlgili Uluslararası Hukuk İlkeleri Bildirgesi ile bu hak uluslararası hukukun temel ilkeleri arasında sayılır. Bu bildirge ülke birliğinin korunması şartına vurgu yapar. (10)

İnsan Doğası : İnsan ihtiyacı göz önünde tutularak tanımlanmak istemese de, ihtiyaç kavramı değişiklik gösterebilir, belirlenemeye bilir. Bu yüzden insan doğası bilimsel veya objektif değil daha çok ahlaki anlayışla ilgilidir. Yani insanın ahlaki doğası.

Ayn Rand'a göre ; insan doğasının 2 özelliği var. Bunlar zorlamadan kazanma ve rasyonalite tir. (insan özgür olmalı) (insan "akıl sahibidir")

Donnelly'e göre ; insanın ahlaki doğasını bir postüla olarak kabul eder. İnsan doğası her insanın temelde aynı ve eşit derecede ahlaki orduine sahip olduğu düşüncesine dayanır.

Postüla İspat edilmeğe gerek duyulmadan doğru kabul edilen önerme.

İnsan Değeri : Tardıkları özellik ve mesgletlerden bağımsız olarak tüm insanlar bir değere sahiptir. İnsan onuru; değeri güvence altına alan tüm kurallar insan hakları kapsamına girer.

Kant ; insanlara arac değil amaç olarak muamele etmek

İnsan Haklarının Kapsamı 3 özellik önemlidir

- 1) İnsan hakları kapsayıcıdır, herkes yararlanır.
- 2) " " ; devletin tanımasına bağlı değildir
- 3) " " Kapsamı sürekli genişler ve değişir.

İnsan Haklarının Öznesi Bireydir, topluluklar değil. Bireyin itil. kimliği var ; hem bağımsız kişiliktir hem de toplumun üyesidir.

Hakların yasama hakkı yasama koruması altındadır.

Kimse bastırma öldürmekle. İstisnai kuvvete başvurmanın kesin zorunluluk haline gelmesidir;

- Bir kimsenin yasası şiddete karşı korunması için
- Yakabilmek için veya tutuklunun korumasını önlemek için
- Ayaklanma veya isyanın yasaya uygun bastırılması için

- Yasama hakkı, kâhri fiilî ve manevî varlığına sa verecek müdahalelerden korunur. Hukukî değer dardır.

Kayıp Kişiler Sorunu

- Başvuran, kayıp kişinin devlet yetkilerince teslim alındığını ispatlamalıdır.
- Akıbetini açıklama yükümlülüğü devlete aittir.
- Somut olaydan yola çıkarak bir kimsenin öldüğünü karine olarak kabul edilebilir.
- Devlet kayıp kişinin akıbeti hakkında makul ve ıbra edici açıklama getirmeye AHS 2'den mahkum edilir.

Devletin Pozitif Yükümlülüğü

- Devlet sadece karıştı öldürmekle değil, kişinin yasama haklarını korumak için gerekli tedbirleri alır.
- Devlet hukuka aykırı öldürmelere karşı etkin bir şekilde caydırıcılık sağlayan hukukî ve idarî bir yapı oluşturmalıdır =
- * Öldürmeleri yasaklayan yasalar
- * Ölümle sonuçlanan olaylara etkin bir soruşturma
- * Kamu görevlilerinin kuvvet kullanımı ile ilgili açık kuralların belirlenmesi.

Basvurunun Kayıttan Düşmesi

- 1. Yargılamanın herhangi bir aşamasında olabilir. Çünkü
 - Basvuru sahibi basvurusunu takip etme niyetinde değilse
 - Sorun çözümlenmişse (dostca)
 - Mahkemece belirlenen herhangi bir nedenden ötürü basvurunun incelenmesinde haklı neden görülmezse, basvuru kayıttan düşenebilir.
- 2. Bu şartlar gerçekleşse bile devam da edebilir.

AİHM Kararlarının Kesinleşmesi

- Komitelerin oybirliğiyle aldıkları kararlar kesindir.
- Büyük Daire kararları kesindir.
- Daire kararlarının kesinleşmesi:
 - Taraflar davalarını Büyük Daireye göndermek istemese
 - Karar alındıktan 3 ay içinde Büyük Daireye gönderilmesi istenmezse
 - Davanın Büyük Daireye gönderilmesi isteminin kabulü.

AİHM Kararlarının Etkisi

- Magdura tazminat ödemesine karar verebilir.
- AİHM kararları kesindir. Sözleşme devletleri bu kararları uymayı taahhüt etmişlerdir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi devletleri denetler.
- Mahkeme kararı, iç hukuktaki yargı kararını ortadan kaldırmaz, herhangi bir yasa hükmünü iptal etmez.
- İç hukuktaki yargılamanın yeniden yapılması konusunda devlete bir yükümlülük getirmemektedir. Ama taraf devletler bu yönde düzenleme yaparlar.
- Yeniden yargılama talebi iç hukukta istenebilir.

- İnsan haklarının uluslararası hukuka korunması
- BM (Ekonomik ve Sosyal Konsey, İnsan hakları komisyonu, insan hakları komitesi, tematik söylemlerin denetim organları)
 - Avrupa Konseyi (AİHS ve AİHM)

BİRLİŞMİŞ MİLLETLER ve ORGANLARI

Dünya barış ve güvenliğini sağlamak, uluslararası ekonomik, toplumsal, kültürel işbirliği oluşturmak için 1945'te 50 ülke tarafından kuruldu. 193 üye. Merkez NY.

Genel Kurul: Yürütme organı gibi. Her ülke eşit oy hakkı.

info* Güvenlik Konseyi: Yürütme organı. Denetim mekanizması

Ekonomik ve Sosyal Konsey: Uluslararası sorunlar üzerinde araştırmalar, raporlar, söylemler, konferans, tavsiye

yrd* Uluslararası Adalet Divanı: Yargı organı. Hollanda Lahey'de

Vesayet meclisi: Sömürgeler için. Gecikmiş de işler için

Sekreterlik: Yönetimleri yapan organ.

(30 madde)

* BM anlaşması → İnsan hakları komisyonu → İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi → diğer sözleşmeler

Avrupa Konseyi 1949'da kuruldu. Türkiye 1952'de üye oldu

Kurumsal yapısı

Bakanlar Komitesi: Siyasal karar organıdır. Üye devletlerin dışişleri bakanlarından oluşur.

Parlamentar meclisi: Danışma organı. AİHM hakimlerini ve insan hakları komisyonunu seçer.

İnsan hakları komisyonu: Devletler arasında diyalog müzakereler yapıp sorunları gidermekle görevli.

AİHM'e Başvuru → Devlet başvurusu

Devlet başvurusu → Taraf devlet, başka taraf devleti.

Bireysel başvuru → AİHS'deki hak ve özgürlüklerin devlet tarafından ihlal edilmesiyse yapılır. Kişilere karşı yapılmaz. Hak ihlali bireysel ve doğrudan olmalı, doğrudan ve genel olmalı. Zorunlular da başvurabilir.

AİHM başvuru Setli ve Şartları;

- İç hukuk yolları tüketilmesiyle 6 ay içinde
- Yazılı olarak. Olayın özeti ile. Faks, e-mail vs
- AİHM başkanlığına posta ile mümkün. mümkün değil
- Avrupa Konseyi üyesi olan devletlerden birinin diliyle de yapılabilir. Resmi dil İngilizce, Fransızca
- Başvuru ücreti yok. Avukat takibi zorunlu değil
- Başka bir uluslararası mekanizmaya başvurulmamış olmalı

Bireysel Başvuruda ön koşullar;

- Başvuranın kimliğinin açık olması, imzalanmış olma
- Devletin sözleşmeye taraf olması
- Daha önce incelenmiş ve karara bağlanmış olmaması
- Başvurunun dayanaktan yoksun olmaması.
- Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklere ilişkin
- Hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olmaması
- İç hukuk yollarının tüketilmiş olması
- Yakındığı işlemden zarar görme, 6 ay içinde başvuru

Önkoşullar incelendikten sonra;

- mahkeme başvuru reddedebilir, kabul edebilir.
- Kabulden sonra olay esasları incelenir.
- Tarafların yazılı görüşleri alınır.
- Gerek gördüğünde duruma bakar, teknik dinler ve keşif yapar.
- Devletler her türlü kolaylığı göstermekle yükümlüdür.

İnsan Hakları: Bir kişinin sınıf insan olduğu için sahip olduğu haklar. Demokratik sistemin temel esası. Devlete karşı ibni yapılır. İki önemli siyasi ilkesi:

- 1) Siyasal iktidarı sınırlandırır.
- 2) İnsanların pozitif hak taleplerini temin etmek için devletin etkinlik alanını genişletmeye yönelik talep ve reddiataın dayanağını teskil eder.

Hak: Bir kişi, bir kurum veya bir şey üzerinde gerektirilmiş bir iddia veya talebi ifade eden.

Negatif haklar: Birinin devlet tarafından dokunulmamasıdır. Bu haklar herkese tanınır.

Pozitif haklar: Birine, devletten olumlu bir davranış, bir hizmet veya bir yardım isteme imkanı tanıyan haklar.
⇒ Anayasaların temel görevi de hak ve özgürlükleri güvence altına almak ve devlet yetkilerini sınırlandırmak.

Alman filozof Jürgen Habermas'a göre: modern demokrasilerde mesruiyetin iki kaynağı vardır. Biri ulusal irade, diğeri insan hakları.

İnsan haklarının kaynakları = Doğal hukuk İnsan doğası İnsan değerleri

Doğal hukuk → Bir ülkede belli bir zamanda uygulanan değil, fakat uygulanması gereken ve sosyal ihtilafları adaletle en uygun biçimde barışlaştıracağı düşünülen hukuktur. İdeal hukuku ifade eden. Hukuku ahlaktan bir parçası olarak düşünür. **Özellikleri:** (tek gerçeklik insan)

- 1) Doğustan sahip olduğumuz haklar. Darredilmez, vazgeçilmez.
- 2) Toplun öncesidir. Toplumun esası değildir. Bağımsızdır.
- 3) mutkettir, geçersiz kılınmaz, pozitiflik kavru yapılmaz.
- 4) Evrensel, bütün insanlar doğal haklara sahiptir.

Pozitif hukuktan farklı ve ona üstün bir hukuk anlayışı ✓